

26 maj 2021

Utbildningsdepartementet

Yttrande över Skolbibliotek för bildning och utbildning SOU 2021:3

Läraryrket har fått möjlighet att yttra sig till Utbildningsdepartementet angående utredningen *Skolbibliotek för bildning och utbildning* (SOU 2021:3)

Sammanfattning av Läraryrket synpunkter

Läraryrket välkomnar utredningens intentioner och förslag på ett övergripande plan. Att alla elever i Sverige ska ha tillgång till ett lättillgängligt, bemannat, välutrustat och välfungerande skolbibliotek är en viktig förutsättning för en mer likvärdig skola. Det är därför av största vikt att förslagen om förtydligande i lag, att definiera skolbibliotek, dess syfte och att det ska bemannas, verkställs.

Läraryrket välkomnar även de olika förslag på utökade utbildningsplatser, inrättande av forskarskola mm, men poängterar att satsningar för att få fler lärare behöver göras parallellt.

För att förslagen i utredningen ska kunna genomföras krävs tillskott av betydande resurser.

Utredningen i korthet

Utredningen föreslår att skollagen ska definiera att skolbibliotek ska vara en gemensam och ordnad resurs med ett utbud av digitala och analoga medier som ska präglas av allsidighet och kvalitet och ställas till elevernas och lärarnas förfogande.

Skolbibliotekets syfte föreslås ska vara att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet och det ska framgå av skollagen att skolbibliotek ska vara bemannade. Huvudmannen föreslås sträva efter att i första hand anställa personal som har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap.

Det ska även tydliggöras i läroplanerna att rektor ska ansvara för att samarbetsformer utvecklas mellan skolbibliotekarier och lärare.

Skolbiblioteket föreslås i första hand, ska finnas på den egna skolenheten. Om det finns särskilda skäl kan skolbiblioteksverksamheten i stället organiseras genom att skolan samverkar med ett folkbibliotek eller med ett skolbibliotek på en annan skolenhet. Det gäller om biblioteket ligger i skolans direkta närhet eller om skolan har få elever.

26 maj 2021

Skolhuvudmännen föreslås utse en skolbibliotekssamordnare, vilket till exempel kan gynna samordningen och organisationen av bemanningen.

Utredningen föreslår även att antalet utbildningsplatser inom biblioteks- och informationsvetenskap ska öka, att en forskarskola inom biblioteks- och informationsvetenskap och en vidareutbildning för lärare ska inrättas, så att lärare ska kunna ha kombinationstjänster.

Regleringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Läraryrketets synpunkter

Läraryrketet välkomnar utredningens intentioner och förslag på ett övergripande plan. Att alla elever i Sverige ska ha tillgång till ett lättillgängligt, bemannat, välutrustat och välfungerande skolbibliotek är en viktig förutsättning för en mer likvärdig skola. Att skolbibliotek i dagsläget kan variera från en hylla i en korridor till ett stort fullbemannat skolbibliotek som alltid är öppet för eleverna, är ett underbetyg till de olika huvudmännens ansvar över skolan. Skolbibliotekens utformning har fått agera budgetregulatorer sett till både innehåll och bemanning. Det är därför av största vikt att förslagen om förtydligande i lag, att definiera skolbibliotek, dess syfte och att det ska bemannas, verkställs.

Utbildningsinsatser

Läraryrketet instämmer i utredningens påstående av skolbibliotekarierna har en central betydelse. Det är viktigt att eleverna ges möjlighet att både vara i ett skolbibliotek och ha en kontinuerlig kontakt med skolbibliotekarier med adekvat kompetens för både läsning av skönlitteratur och sakprosa, samt i medie- och informationskunnighet. Därför menar Läraryrketet, att förslagen som utredningen ger om ett ökat antal platser inom biblioteks- och informationsvetenskap, en forskarskola i ämnet, samt en uppdragsutbildning (VALS) är nödvändiga insatser för att möjliggöra skolbibliotekets syfte för samtliga elever.

Då det råder brist på både personer med examen inom biblioteks- och informationsvetenskap, samt på lärare, behövs dock insatser för att få fler att både utbilda sig till, som söka sig tillbaka till läraryrket parallellt med detta.

Utredningen pekar också på vikten av att skolbiblioteken behandlas som en del av den pedagogiska verksamheten i skolan. Att skolbiblioteken, i samarbete med lärare, kan främja läsandet och medie- och informationskunnigheten. Det instämmer Läraryrketet i, men rektor har ansvaret för den inre organisationen och hur samarbetsformer och organisation ser ut, vilket rektor måste ha fortsatt mandat över. Detta möjliggörs genom att utredningen även föreslår att varje skolhuvudman ska utse en skolbibliotekssamordnare, vilket Läraryrketet instämmer i, möjliggör en tillgänglig organisation av skolbibliotekarier, utifrån de olika förutsättningar som till exempel mindre skolor har.

26 maj 2021

Biblioteksplan och statistik

I utredningen läggs stor vikt och förhoppning vid förslagen om att en biblioteksplan ska upprättas och att skolbibliotekets verksamhet ska ingå i respektive skolas systematiska kvalitetsarbete. Detta leder till ytterligare administration, dokumentation och arbete för rektor. För att nå intentionerna om skolbibliotek av hög kvalitet för alla elever krävs betydligt mer resurser och nya faktiska förutsättningar.

Utredningen föreslår även att mer statistik kring skolbibliotek ska samlas in, vilket även det kommer att landa på landets rektorer som ytterligare en administrativ uppgift. Läraryrket vill påpeka att detta sammantaget kommer att medföra att rektors ansvar och arbetsuppgifter som beslutas nationellt kommer att växa och därför behöver resurser tillsättas för detta. Rektors personalansvar föreslås även ökas, vilket Läraryrket redan har krav på ska stävjas genom att staten antar nationella riktlinjer om 20 medarbetare per chef.

Allmänna råd föreslås också ska upprättas och det motsätter sig inte Läraryrket, men vill betona att det måste föregås av resurstilldelning, så att goda förutsättningar finns för samtliga skolor att kunna efterleva råden.

Resurser

För att syftet med skolbiblioteken ska uppfyllas krävs en betydande resurstilldelning för ändamålet. Utredningen föreslår att statsbidraget för lärarassistenter ska omfördelas till detta, men det menar Läraryrket är inte en framgångsrik väg. Bemanningsbehoven på skolorna ser olika ut och rektor behöver mandat att besluta om prioriteringar mellan olika yrkeskategorier. Den del av statsbidraget till lärarassistenter som inte utnyttjades 2019, kan som utredningen själva fastslår, använts i en betydande högre grad 2020, då inte detta bidrag var lika styrt till just anställning av lärarassistenter. Det kommer därför behövas ytterligare omfattande och kontinuerliga resursförstärkningar till skolans samtliga behov framöver.

Förskola och vuxenutbildning

Tillgång till bibliotek för förskola och vuxenutbildning är också viktigt. Läraryrket tillstyrker utredningens förslag att tillsätta en statlig utredning om tillgången av bibliotek även för dessa skolformer.

Läraryrket

Johanna Jaara Åstrand
Ordförande

Lisa Heino
Utredare